

AUDIT VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU 2022

SHRNUTÍ

Najděme sílu měnit zaběhnuté pořádky

UDÁLOSTI 2022

Přehled významných událostí ve vzdělávání, které vám pomohou udržet si přehled. Informační servis v podobě relevantních zdrojů ke každé události. Vyhledávejte jednoduše podle klíčových slov nebo časového období.

ANALÝZY 2022

Reflexe čtyř témat — přečtěte si celou analýzu nebo jen její shrnutí. Poslechněte si podcast, který vysvětluje podstatu problému.

Nedostatečné kapacity základních škol

V příštích letech nehrozí větší nárůst žáků na ZŠ, kapacity škol by tedy měly teoreticky dostačovat (na rozdíl od SŠ, kam se nyní potenciálně přesouvají silné populační ročníky).

Situaci ale komplikuje velmi nerovnoměrné rozmístění žáků v rámci krajů a ORP. Zatímco ve velkých městech a v rozvojových oblastech podél hlavních silničních tahů jejich počty rostou a zejména v širším zázemí Prahy jsou některé školy plné, v méně hustě zalidněných oblastech, na periferiích a ve strukturálně postižených oblastech je problém přesně opačný.

Plánování kapacit také brání zkreslující faktory: rezidenti, kteří se nepřihlašují k trvalému pobytu

v místě bydliště, zápisová turistika a nerovnoměrná distribuce příchozích uprchlíků. Zvláště problematický je údaj tzv. cílové kapacity škol ve školském rejstříku, který je často nadsazený a zastaralý. Zřizovatelé potřebují mít dostupná data a využívat je k dostatečně včasnému plánování.

Zastaralé pojetí školní připravenosti

Každé páté dítě má v ČR odklad školní docházky. Počty odkladů neklesají a jsou nejvyšší v Evropě. Jednou z hlavních příčin tak vysokého procenta odkladů je zastaralé pojetí školní připravenosti, které počítá s tím, že dítě má v šesti letech zvládat předem definované dovednosti. V zahraničí je více používán přístup založený na předpokladu, že každé dítě je připravené se učit, ale potřebuje k tomu individuální úpravu prostředí a podmínek. Tímto způsobem je možné podpořit rozvoj dítěte bez nutnosti odkladu školní docházky.

Druhým zásadním důvodem častých odkladů je málo efektivní pedagogická diagnostika prováděná v MŠ. Jen čtvrtina mateřských škol využívá její výsledky k tomu, aby uzpůsobila vzdělávání dítěti. Opatření přicházejí pozdě a jsou často zaměřena na nedostatky dítěte místo na rozvoj jeho silných stránek.

Děti, které potřebují vyšetření ve školských poradenských zařízeních (ŠPZ), narážejí na jejich nedostatečné kapacity. Efektivnější modely v zahraničí využívají docházení pracovníků ŠPZ do školek, kde provádějí screening přímo na místě a s učiteli plánují další podporu.

Opatření by se měla týkat i 1. stupně ZŠ, kde by bylo zejména vhodné zaměřit se na formativní hodnocení a snižovat tlak na výkon žáků.

Vzdělávání vícejazyčných žáků: výzvy a řešení

Na základních školách vzrostl v roce 2022 dramaticky (2,5krát) počet žáků s cizí státní příslušností. Zajištění jazykové podpory se po r. 2021 posunulo k lepšímu, zejména tím, že kraje jsou povinny minimálně v každé ORP určit školu odpovědnou za jazykovou přípravu. Školy mají zajištěno její financování v rozsahu 200 hodin za rok na žáka oproti původním sedmdesáti.

Některé nedostatky přetrvávají. Z nároku na jazykovou přípravu vypadávají žáci s českým nebo dvojím občanstvím, kteří mají nedostatečnou znalost vyučovacího jazyka. Nevíme, kolik takových žáků na školách je a jaké mají potřeby. Sbíráme jen data o žácích s cizí státní příslušností, ale nezjišťujeme například údaje o školní úspěšnosti a efektivitě poskytované podpory.

Jazyková příprava je nároková jen na ZŠ. V současnosti byla zavedena i pro středoškoláky z Ukrajiny, ale jen na přechodnou dobu. Vzhledem k náročnosti studia by bylo dobré jazykovou přípravu na přechodu mezi ZŠ a SŠ zintenzivnit, například v tzv. desátých ročnících.

Návazná jazyková podpora je nyní závislá na doporučení z poraden, a v důsledku toho se jí účastní jen zlomek žáků. Efektivnějším řešením by bylo přenést rozhodování o podpoře přímo do škol. Slabým místem je také koordinace jazykové podpory v některých krajích.

Nedostatek učitelů přírodovědných oborů

Počty učitelů v posledních pěti letech rostou, přesto stále chybí. Zvláště v některých okresech Karlovarského a Středočeského kraje, kde je zhruba 20 % učitelů nekvalifikovaných. Česko má také vysoký počet stárnoucích učitelů. Chybějí zejména učitelé přírodovědných oborů – fakulty jich neprodukuje dostatek a absolventi mají tendenci odcházet do vysoce specializovaných pozic.

Pro zlepšení situace je nutné nejen zvyšování platů, ale i zavedení dalších opatření, která spolu vzájemně souvisejí. Jde například o výběr kvalitních uchazečů pro studium učitelství a zkvalitnění jejich pregraduální přípravy. Začínající učitelé potřebují podporu od uvádějících a provázejících učitelů, která je závislá na schválení novely zákona o pedagogických pracovnících. Stále chybí kariérní řád.

Stěžejní překážkou pro analýzu situace představuje nedostatek dat – sledují se jen celkové počty učitelů na celorepublikové úrovni a počty absolventů fakult. Nevíme, jakou aprobaci tyto učitelé mají a kolik jich chybí v různých částech ČR. Chybí registr učitelů, který by tato data shromažďoval.

EDUin

EDUin je obecně prospěšná společnost, která se věnuje problematice vzdělávání a jejíž snahou je informovat veřejnost o všem důležitém, co se děje ve školství a vzdělávání.

Generální partner EDUinu, o. p. s.

LIVESPORT

Klíčoví partneři odborné práce EDUinu, o. p. s.

Více najdete na webu Auditů

audit.eduin.cz